

KÉZFOGÁS A HETVENÉVES BORI IMRÉVEL

N É M E T H I S T V Á N

*... nehezen adok
kezet
s nehezen fogadok.*

(Illyés Gyula: Kézfogások)

Nem tartoztam a tanítványai közé olyan értelemben, hogy az óráira eljáró gattam volna. Nem egészen egy év híján egyidős vagyok vele, így sohasem magázódtunk, nekem ő, emlékezetem szerint, mindig csak Imre volt, anélkül, hogy barátkoztunk, összejártunk volna. Egyetlenegyszer keresett fel a lakásomon, amikor annak az ügynek szeretett volna megnyerni, hogy vállaljam el a *Híd* szerkesztését. Nem vállaltam, nem voltak ilyen ambícióim, de ebből nem származott köztünk harag. Másból származott. Nem tudom, elmondhatom-e ezt éppen most, amikor nem ennek a fölemlegetése, hanem egyféle köszöntő megfogalmazása a célom. Tehát nem az ünneprontás, ellenkezőleg: az ünnepelet előtti főhajtás.

Nem hallgattam Bori Imre Tanár Úr előadásait, sohasem láttam a katedráját, valamit azért én is tanultam tőle. Még csak nem is annyira a könyveiből. Miért nagyoznék és udvarolnék, nem illik ez már a koromhoz, megmondom kerekén: ha tartok is a könyvtáramban irodalomtörténeti munkákat, ritkán nyúlok értük a polcra. Valahogy vonzóbb számomra maga a vers, mint a versmagyarázat.

Tudom, hogy kiváló irodalomtudóst köszöntve reá nézve nem a leghízelgőbb sorok az ilyenek. Én azonban, mint afféle író, a tudóst is mindenekelőtt emberként tartom számon. Esendőségében is a nagyszerű embert. Vagy a nagyszerűségében is az esendő. Számomra mindig az esendő ember volt a rokonszenvesebb, ő állt hozzám közelebb, ő a szeretetreméltóbb. A „hibátlan”, a „tévedhetetlen” riaszt.

Megítélésem szerint az Ünnepelet egyszer hibát követett el. (Az vesse rá az első követ, aki munkája közben így vagy úgy meg nem botlott volna. Akit nem fogott volna el kísértés. Hiszen a Legnagyobb is megkísértetett.) Bori Imrének

ez a botlása azonban nem hogy rokonszenvesebbé tette volna őt a szememben – lám, lám, még ő is mennyire esendő! –, hanem haragra lobbantott, mintha engem sértett volna meg annak a nagy magyar költőnek a személyében, akit én akkor is, ma is a legelsők között tartok számon.

Hadd ne említsem most a nevét, hiszen mindenki tudja, kiről van szó. Haragunkban, személyes megbántódottságunkban egy író társammal keményen megfogadtuk, hogy Bori Imrének többé nem szállítunk kéziratot. Hogy, hogy nem, fogadalmunk eljutott a Tanár Úr fülébe is. Őt nem egy kítárulkozó embernek ismerem, nekem sohasem említette, hogyan érintette a „fogadalmunk”, amit, persze, nem tartottunk be. Hiszen mi is esendők vagyunk az esendők között, s hiúak a hiúak között.

A most ünnepelt irodalomtörténész nagyságát – és nagyvonalúságát! – abban látom, hogy amikor bevonul alkotóműhelyébe, ajtón kívül hagyja az őt ért sérelmeket, hogy amikor magáról a Műről kell ítélnie, el tudja felejtetni a „művész” emberi botlásait, gyarlóságait. Őt, úgy látom, csakis a Mű érdekli, annak a szerkezete, milyensége, tartása, szépsége, nem úgy, mint e sorok íróját, aki elsősorban az Embert figyeli rengeteg hibájával és törekeny erényeivel együtt.

Bori Imre Tanár Úrban az egyetemes magyar irodalom déli hajtásának leggondosabb figyelőjét és doktorát ünneplem a magam módján, és a hetvenedikén túl is még sokáig szeretném letegezni. Ne vegye zokon ezután se, miként talán eddig se vette szívére, hogy nem tanár uraztam, pedig ha valaki, Ő igazán rászolgált erre a fényes titulusra, valamint arra, hogy mi, írók és tanítványai, fejet hajtunk munkássága előtt.

Első tanítványaival a csókai iskolában 1954-ben

Kedves Imre!

Harmincöt éve lehet annak („félidő!”), hogy Szegeden – egyetemi szobámban – összeismerkedtünk. Sok közöset találhattunk egymásban – különbségeket is. Te hívtál engem Újvidékre, én hívtalak – később – Debrecenbe. Mikor Lukács esztétikájáról szóló írásom megjelenését itthon egyre reménytelenebbnek láttam, Te ezt megjelenéshez segítetted a Híd hasábjain. Némely években némely befolyásos honi személyek engem a Te magyarországi vezérképviselődnék minősítettek, pedig nem így volt: ki-ki önmagát képviselte, és egy általa nagyobbnak tekintett ügyet. Ezek megtételében voltak köztünk néha eltérések – ezek fölött azonban nagyobb részt eljártak már azóta az évek. Az a szerep azonban, melyet Te a magyar irodalomszemlélet frissítésében, rugalmasabbá – ma divatos szóval élve: európai-bbá – tevésében játszottál, állja az idők próbáját.

Elsősorban erre gondolok, amikor közelgő hetvenedik születésnapod alkalmával jó egészséget és további munkakedvet kívánok Neked!

Debrecen, 1999 nyár végén

Tamás Attila